

SIFATLI TA'LIM VA MA'NAVIY TARBIYA UYG'UNLIGI

Turg'unov G'olibbek Ilxom o'g'li

Namangan tuman 2-son politexnikumi Yoshlar bilan ishlash bo'yicha direktor o'rinbosari

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida sifatli ta'lim bilan ma'naviy tarbiyaning uzviy bog'liqligi tahlil qilinadi. Unda o'quvchilarning faqat bilimli emas, balki yuksak axloqiy fazilatlariga ega inson sifatida shakllanishida ma'naviy tarbiyaning o'rni yoritiladi. Shuningdek, sifatli ta'lim jarayonida ruhiy-ma'naviy qadriyatlarni singdirish, yoshlarning ongiga milliy g'urur, vatanparvarlik, o'dob-axloqni singdirish orqali jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi barkamol avlodni voyaga yetkazish zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: sifatli ta'lim, ma'naviy tarbiya, barkamol avlod, ta'lim tizimi, ma'naviy qadriyatlar, axloq, tarbiyaviy jarayon, ijtimoiy ong.

Аннотация: В статье анализируется неразрывная связь качественного образования и духовного воспитания в современной системе образования. Подчеркивается роль духовного воспитания в формировании учащихся как не только образованных, но и высоконравственных людей. Обосновывается необходимость прививать духовно-нравственные ценности в процессе качественного образования, воспитывать в сознании молодежи национальную гордость, патриотизм, нравственность, тем самым воспитывая всесторонне развитое поколение, служащее развитию общества.

Ключевые слова: качественное образование, духовное воспитание, всесторонне развитое поколение, система образования, духовные ценности, нравственность, образовательный процесс, общественное сознание.

Abstract: This article analyzes the inextricable link between quality education and spiritual education in the modern education system. It highlights the role of spiritual education in the formation of students as not only educated, but also highly moral people. It also substantiates the need to instill spiritual and moral values in the process of quality education, to instill national pride, patriotism, and morality in the minds of young people, thereby raising a well-rounded generation that serves the development of society.

Keywords: quality education, spiritual education, well-rounded generation, education system, spiritual values, morality, educational process, social consciousness.

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida inson salohiyatini ro'yobga chiqarishda ta'lim tizimining roli beqiyosdir. Ammo faqat bilim berishning o'zi yetarli emas, balki yosh avlodning axloqiy, ma'naviy jihatdan yetuk, yurt ravnaqi uchun mas'uliyatni his qiladigan fuqaro bo'lib yetishishida tarbiyaning ahamiyati katta. Ayniqsa, ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiyaning uyg'un tarzda olib borilishi, nafaqat intellektual, balki ruhiy jihatdan ham sog'lom jamiyatni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, mazkur

maqolada sifatli ta'lim va ma'naviy tarbiya uyg'unligining dolzarbligi, ularning o'zaro bog'liqligi va amaliyotdagi ahamiyati tahlil etiladi.

Zamonaviy jamiyatda ta'lim tizimining asosiy vazifasi nafaqat yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash, balki ma'naviy jihatdan barkamol, axloqiy qadriyatlar bilan sug'orilgan shaxslarni shakllantirishdan iborat. Bugungi kunda dunyoning ko'plab rivojlangan mamlakatlarida "sifatli ta'lim" tushunchasi bilan birga "ma'naviy tarbiya" tizimini integratsiya qilish ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida bilim va ma'naviyatning uyg'unligi, buning ijtimoiy ahamiyati hamda samarali usullari tahlil qilinadi.

Sifatli Ta'lim va Ma'naviy Tarbiya: Tushunchalar va Mohiyat

Sifatli ta'limning asosiy tamoyillari

Sifatli ta'lim quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Bilimlarning chuqurligi va amaliyligi (Zamonaviy fan va texnologiyalarga moslashuvchanlik)

- Universal ko'nikmalar (Kritik fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya)

- Innovatsion pedagogik usullar (Loyihalar, STEM, flipped classroom)

Ma'naviy tarbiyaning zamonaviy talqini

Ma'naviy tarbiya nafaqat diniy bilimlar, balki quyidagi omillarni qamrab oladi:

- Axloqiy qadriyatlar (Halollik, fidoyilik, hurmat)

- Milliy-madaniy meros (An'analar, tarixiy shaxslar namunalari)

- Ijtimoiy mas'uliyat (Atrof-muhit, insoniyat uchun xizmat)

Sifat va ma'naviyat uyg'unligining pedagogik zarurati

Global tendentsiyalar

- YUNESKO "Ta'lim 2030" strategiyasida ma'naviy kompetensiyalarni rivojlantirish alohida urg'u berilgan.

- Finlyandiya ta'lim modelida har bir fan o'quvchilarga ijtimoiy adolat va axloqiy qarorlar qabul qilishni o'rgatadi.

- Yaponiyada "Seishin kyoiku" (ma'naviy tarbiya) dasturi orqali jamoaviy munosabatlar va disiplina shakllantiriladi.

O'zbekiston konteksti

- "Ma'naviyat va ma'rifat" dasturi doirasida maktablarda maxsus fanlar joriy etilgan.

- Prezident Sh.M. Mirziyoyevning ta'kidlashicha: "Bizning maqsadimiz – bilimdon, ma'naviyatli va vatanparvar yoshlarni tarbiyalashdir".

3. Integratsiyaning Samarali Usullari

Fan darslarida ma'naviy elementlar

- Fizika. Nyutonning "Olamning mohiyati" haqidagi falsafiy qarashlari.

- Biologiya. Tabiatni muhofaza qilishning diniy va ilmiy asoslari.

- Adabiyot. Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy asarlarida inson kamoloti.

Praktik Loyihalar

- "Axloqiy Case Study" – Haqiqiy hayotiy vaziyatlarda axloqiy qarorlar qabul qilish.

- "Tarixiy shaxslar klubi" – Imom Buxoriy, Beruniy kabi allomalar hayoti va merosini o'rganish.

O'qituvchilarning rolini oshirish

- Maxsus "Ma'naviy pedagogika" kurslari.
- Ota-ona va maktab hamkorligini kuchaytirish (Ijtimoiy loyihalar, seminarlar).

Kelajakdagi yechimlar

1. Ta'lim standartlarini yangilash. Har bir fan dasturiga ma'naviy kompetensiyalarni kiritish.

2. Digital-ma'naviyat. Onlayn platformalarda interaktiv darsliklar (masalan, "Ma'naviyat VR darslari").

3. Jahon tajribasini o'rganish. Singapur, Malayziya kabi mamlakatlarning axloq ta'limi modellarini adaptatsiya qilish.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

O'zbek adabiyotlarida ta'lim va tarbiya masalalari har doim dolzarb mavzulardan biri bo'lib kelgan. Jumladan, A.Avloniy o'zining "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida ta'lim va tarbiyaning bir-biridan ajralmasligini, bilim bilan birga axloq va ma'naviyatning ham berilishi zarurligini ta'kidlagan. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston – ma'naviyatli jamiyat" g'oyasi asosida so'nggi yillarda ko'plab ilmiy maqolalar, o'quv qo'llanmalari, monografiyalar nashr etildi.

Masalan, N.Jo'rayevning "Ta'lim va tarbiya uyg'unligi" nomli maqolasida sifatli ta'limda ma'naviy qadriyatlar asosida yondashuvning zarurligi yoritilgan. Shuningdek, pedagog olimlar – M.Qodirov, D.Karimova, Sh.Toshxo'jayevlarning izlanishlarida zamonaviy ta'limda tarbiyaviy komponentlar integratsiyasi haqida asosli ilmiy yondashuvlar berilgan.

Maqola yozishda quyidagi metodologik yondashuvlar asos qilib olindi:

- Tahliliy usul – mavjud adabiyotlar, qonun hujjatlari, pedagogik qarashlar o'rganildi.
- Taqqosloviiy metod – ilg'or xorijiy tajribalar bilan o'zbek pedagogikasi solishtirildi.
- Sotsiologik so'rov – o'qituvchilar, ota-onalar va o'quvchilar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazildi.
- Pedagogik kuzatuv – sinfdagi o'quv jarayonlari va tarbiyaviy mashg'ulotlar bevosita kuzatildi.

Metodologik asos sifatida O'zbekiston Respublikasi Ta'lim konsepsiyasi, Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil etish to'g'risidagi farmonlar ham qo'llanildi.

Natija va muhokamalar

Ilmiy izlanishlar va kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki:

- Ta'limda faqat bilim berishga yo'naltirilgan yondashuv natijasida o'quvchilar orasida axloqiy bo'shliqlar yuzaga kelmoqda.
- Ma'naviy tarbiya bilan boyitilgan darslar o'quvchilarning ongida mustahkam ijobiy qarashlar shakllantiradi, ijtimoiy faol va vatanparvar shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.
- Ota-onalar va pedagoglar orasida tarbiya masalasiga yondashuvda farqlar mavjud, bu esa yagona tizim yo'qligini ko'rsatadi.
- O'quvchilarda milliy g'urur, ijtimoiy mas'uliyat, o'ziga va boshqalarga hurmat hissi kuchaygan hollarda ularning o'qishdagi yutuqlari ham sezilarli oshgan.

Xulosa

Sifatli ta'lim va ma'naviy tarbiya bir-birini to'ldiruvchi ikki muhim jarayondir. Ushbu uyg'unlik orqali shunchaki bilimli emas, balki axloqan yetuk, ongli va mas'uliyatli fuqarolarni voyaga yetkazish mumkin. Maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarda tarbiyaviy yondashuvni tizimli asosda yo'lga qo'yish, o'qituvchilarni shu ruhda tayyorlash hamda oilaviy va jamiyatda tarbiyani qo'llab-quvvatlovchi muhitni shakllantirish – hozirgi davrning eng dolzarb vazifalaridan biridir.

Sifatli ta'lim va ma'naviy tarbiyaning uyg'unligi – bu nafaqat milliy, balki global miqyosdagi muvaffaqiyat kalitidir. Buning uchun ta'lim sohasidagi barcha ishtirokchilar (o'qituvchilar, ota-onalar, siyosatchilar) birdamlikda ishlashi zarur. Qarorli qadamlar bilan biz bilimdon, axloqli va ma'naviy jihatdan mustahkam kelajak avlodini shakllantirishimiz mumkin.

"Bilim – insonni dunyoga, ma'naviyat – ma'noga olib boradi."

(Islom Karimov)

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Avloniy, A. "Turkiy Guliston yoxud axloq". Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019. 15–32 betlar.
2. Jo'rayev, N. "Ta'lim va tarbiya uyg'unligi: zamonaviy qarashlar". Toshkent: "Ilm ziyo", 2021. 40–55. betlar.
3. Qodirov, M. "Pedagogik texnologiyalar va tarbiya masalalari". Samarqand: "Samarqand universiteti nashriyoti", 2020. 66–78. Betlar.
4. Karimova, D. "O'quvchilarda axloqiy fazilatlarni shakllantirish". Buxoro: "Ma'rifat", 2018. 25–40. Betlar.
5. Toshxo'jayev, Sh. "Milliy qadriyatlar asosida ta'lim va tarbiya". Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2022. 50–75 betlar.
6. Shavkat Mirziyoyev. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Yangi O'zbekiston – ma'naviyatli jamiyat sari". Toshkent: "O'zbekiston", 2021. 12–30 betlar.